

Sygn. akt I ACa 657/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta (spr.) SA Anna Bohdziewicz
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 2 grudnia 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa E. S. (1)

przeciwko J. S., M. S., E. S. (2), A. S. (1) i W. S.

o uznanie za niegodnych dziedziczenia

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 24 marca 2016 r., sygn. akt II C 457/15

1) oddala apelację;

2) przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach na rzecz adwokata Ł. W. wynagrodzenie w kwocie 3 321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych, w tym podatek od towarów i usług w kwocie 621 złotych, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Anna Bohdziewicz	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Elżbieta Karpeta
----------------------	---------------------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 657/16

UZASADNIENIE

Powódka E. S. (1) wniosła o uznanie pozwanych J. S., M. S., A. S. (1), W. S. oraz E. S. (2) niegodnymi dziedziczenia po niej oraz po jej rodzicach S. S. (1) i A. S. (2). W uzasadnieniu podniosła, że pozwani dopuścili się czynów niegodziwych, nacechowanych wysokim stopniem naganności wobec jej osoby oraz zmarłych rodziców. Pozwani J. S. i E. S. (2) oraz ich dzieci nie dbali o potrzeby bytowe i majątkowe rodziców. Pozwani J. S. i E. S. (2) nie interesowali się rodzicami oraz ich stanem zdrowia, nie dostarczali rodzicom podstawowych produktów żywnościowych, higienicznych oraz odmawiali jakiegokolwiek wsparcia finansowego. Nie zapewniali chorym rodzicom pomocy medycznej i lekarstw. J. S. i E. S. (2) wyłudzały od rodziców pieniądze na różne, a często fikcyjne i nieuzasadnione potrzeby, dokonali zaboru środków finansowych. Pozwany J. S. wprowadzał w błąd rodziców co do wysokości opłat za czynsz i media dotyczących zajmowanego przez nich mieszkania, które zawyżał, a następnie pobierał od nich pieniądze i rzekomo regulował w ich imieniu. Pozbawił powódkę świadczenia pogrzebowego po zmarłym ojcu. J. S. i E. S. (2) odmawiali wypłacania jej i matce świadczeń alimentacyjnych doprowadzając je do skrajnego ubóstwa. Znęcali się przez lata psychicznie nad rodzicami i nad powódką oraz poniżali przed innymi członkami rodziny, znajomymi i osobami postronnymi. Utrudniali powódce podjęcie zatrudnienia w charakterze nauczyciela poprzez rozpowszechnianie o powódce fałszywych i krzywdzących informacji. Powódka odczuwa obawę przed pozwanymi J. S. i E. S. (2). Powódka wskazała, że była wielokrotnie pobita przez E. S. (2). Zstępni pozwanego J. S., pozwani M. S., A. S. (1) i W. S. byli przez niego wrogo nastawiani przeciwko powódce i jej rodzicom co doprowadziło do częstych konfliktów, a obecnie objawia się to ich niechęcią i lekceważącym stosunkiem do powódki oraz całkowitym brakiem zainteresowania o jej osobę i warunki egzystencji.

Pozwani J. S., E. S. (2) i A. S. (1) oświadczyli, że nie zgadzają się ze stanowiskiem, że są niegodni dziedziczenia.

Pozwany M. S. działający imieniem własnym i małoletniej W. S. oświadczył, że może być uznany niegodnym dziedziczenia.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo, ustalając następujące okoliczności.

Postanowieniem z dnia 8 listopada 2005r. Sąd Rejonowy w B., stwierdził, że spadek po S. S. (1) zmarłym dnia 5 września 2004r. w B., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 26 marca 2004r. otwartego i ogłoszonego w sprawie w dniu 8 listopada 2005r., nabyła jego córka E. S. (1) w całości.

Matka powódki i pozwanych J. i E. S. – A. S. (2) zmarła (...)Wszyscy pozwani odrzucili po niej spadek.

Powyższe okoliczności ustalone zostały na podstawie dokumentów tj. postanowień sądowych i oświadczeń o odrzuceniu spadku. Oddalając wniosek o przesłuchanie stron Sąd Okręgowy wskazał, że kwestia konieczności przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony należy do zakresu swobodnej decyzji Sądu (art. 299 k.p.c., art. 302 k.p.c.), opartej na analizie zgromadzonego materiału dowodowego w zakresie jego spójności i zupełności. Dowód z przesłuchania strony nie ma charakteru obligatoryjnego w sprawach cywilnych, a jego przeprowadzenie konieczne jest wówczas, gdy nie ma możliwości przeprowadzenia innych dowodów, lub gdy brak jest dowodów. Nie przesłuchanie strony może stanowić naruszenie art. 299 k.p.c. tylko wówczas, gdy mogło ono wpłynąć na wynik sprawy, rozumiany jako wyjaśnienie wszystkich istotnych i spornych okoliczności dotyczących stosunków prawnych pomiędzy stronami sporu, albo gdy dowód z przesłuchania strony był jedynym dowodem, którym dysponował sąd (por. wyrok SN z dnia 5 czerwca 2009 r., I PK 19/09, niepubl.) (z uzasadnienia wyroku Sąd Najwyższego z dnia 18 lutego 2010r., II CSK 369/09, LEX nr 570129) W niniejszej sprawie okoliczności takie nie wystąpiły. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy był wystarczający do wydania merytorycznego orzeczenia.

Sąd Okręgowy przytoczył brzmienie przepisu art. 928 zd. 1 k.c., w myśl którego uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia może żądać każdy, kto ma w tym interes. Wskazał Sąd, że to powódka jest wyłącznym spadkobiercą po S. S. (1), a wszyscy pozwani przez powódkę, odrzucili spadek po A. S. (2), a to oznacza zgodnie z treścią art. 1020 k.c., że spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku. Prowadzi to do konkluzji, że w tak ustalonym stanie faktycznym, brak jest podstaw do udzielenia roszczeniu powódki

ochrony prawnej. Dotyczy to również żądania uznania niegodnym dziedziczenia po powódce (powódka dysponuje i temu służą inne instytucje prawne).

W apelacji od tego wyroku powódka zarzucała naruszenie prawa materialnego, tj. art. 929 k.c. przez uznanie, że powódce nie przysługuje interes w domaganiu się uznania pozwanych za niegodnych dziedziczenia, podczas gdy okoliczności sprawy wskazują, że według twierdzeń powódki, pozwani dopuścili się czynów niegodziwych wobec spadkodawców tj. A. i S.S. oraz powódki. Podnosiła powódka, że pozwani mogliby kierować do niej roszczenia z tytułu zachowku z uwagi na powołanie wyłącznie powódki do spadku po ojcu – S. S. (1). Swój interes w domaganiu się uznania pozwanych niegodnymi dziedziczenia powódka uzasadniała także wynikiem postępowania spadkowego po dziadku stron – M. S., a konkretnie faktem dziedziczenia po dziadku spadku w wysokości 3/20. Zarzucała również naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 299 w związku z art. 217 i 227 k.p.c. przez oddalenie dowodu z przesłuchania stron, zmierzającego do wykazania faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia. Natomiast zarzucane w apelacji naruszenie art. 213 § 2 k.p.c. polegać miało na niewydaniu przez Sąd Okręgowy wyroku na podstawie uznania powództwa przez M. S. imieniem własnym i małoletniej pozwanej W. S..

W oparciu o podniesione zarzuty domagała się powódka zmiany zaskarżonego wyroku i uznanie wszystkich pozwanych za niegodnych dziedziczenia po A. S. (2) i S. S. (1) i zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja była bezzasadna.

Z bezspornych i wynikających z dokumentów okoliczności wynikało jednoznacznie, że żadnemu z pozwanych nie przysługiwał przymiot spadkobiercy po S. S. (1) i po A. S. (2). Do całości spadku po zmarłym w 2004r. S. S. (1) powołana została na podstawie testamentu wyłącznie powódka, a tym samym żaden ze spadkobierców ustawowych powołany do spadku nie został. Pozwanym J. S. i E. S. (2) przysługiwało roszczenie o zachówek, jednak zgodnie z art. 1007 § 1 k.c. roszczenia te uległy przedawnieniu z upływem lat 5 od ogłoszenia testamentu, czyli w niniejszej sprawie w 2010r. Zwrócić także należy uwagę na przepis art. 929 zd. 2 k.c. stanowiący, że z żądaniem uznania za niegodnego dziedziczenia można wystąpić w ciągu roku od daty dowiedzenia się o przyczynie niegodności, nie później jednak niż przed upływem lat trzech od otwarcia spadku. Terminy te w przypadku zmarłego w 2004r. S. S. (1) minęły w 2007r. i również z tego powodu powództwo nie mogło zostać uwzględnione.

Pozwani nie są również spadkobiercami po zmarłej w 2014r. A. S. (2), skoro wszyscy odrzucili po niej spadek. Skutek złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku jest tożsamy ze skutkiem uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia, ponieważ w obu wypadkach przepisy (art. 928 § 2 i 1020 k.c.) przewidują wyłączenie takiego spadkobiercy od dziedziczenia „jakby nie dożył otwarcia spadku”.

W pełni prawidłowo uznał zatem Sąd Okręgowy, że powódka nie ma interesu w ustaleniu, że pozwani są niegodni dziedziczenia, ponieważ pozwanym nie przysługuje przymiot spadkobiercy, jak również pozwani nie realizują sugerowanego w apelacji uprawnienia do żądania zachowku. Skoro brak jest podstaw do żądania ustalenia niegodności dziedziczenia pozwanych, wynikający już z bezspornego faktu, że pozwani są wyłączeni od dziedziczenia po S. S. (1) i A. S. (2) to w pełni prawidłowo zaniechał Sąd Okręgowy przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron. Dowód ten nie mógł bowiem nic wniesić do sprawy.

Bezzasadnie również zarzuca apelująca naruszenie przepisów proceduralnych w zakresie zaniechania wydania wyroku z uznania. Przepis art. 213 § 2 k.p.c. stanowi, że sąd jest związany uznaniem powództwa chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Uznanie powództwa jest bezwarunkowym oświadczeniem woli i wiedzy pozwanego, który za zasadne uznaje zarówno roszczenie powoda, jak i przyznaje uzasadniające je przytoczone przez powoda okoliczności faktyczne. Oświadczenie M. S., że „może być uznanym za niegodnego dziedziczenia” (k- 131) jest raczej wyrazem obojętności na skutek, niż przyznaniem przytoczonych w pozwie okoliczności faktycznych stanowiących podstawę żądania. Nie można zatem

temu oświadczeniu przypisać cechy stanowczego wyrażenia oświadczenia woli jakim jest uznanie powództwa. Należy także podnieść, że nawet gdyby złożone przez M. S. oświadczenie można było potraktować jako uznanie powództwa, to sprzeczne byłoby ono z prawem, gdyż osoba, która nie jest spadkobiercą nie może być uznana za niegodną dziedziczenia. Uwagi te odnoszą się również do oświadczenia złożonego w imieniu małoletniej pozwanej W. S..

Wobec bezzasadności wszystkich zarzutów apelacji podlegała ona oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c. Na podstawie art. 29 ustawy z 26 maja 1982r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. 2015 poz. 615) i § 4, 8 pkt 6 w związku z § 16 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 2015 poz. 1801) przyznano pełnomocnikowi powódki koszty nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu.

SSA Anna Bohdziewicz SSA Małgorzata Wołczańska SSA Elżbieta Karpeta